

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Кирий П. М. Украинская муза: Переводы из классической антологии / науч. ред, сост., предисл. и коммент. В. К. Чумаченко. – Краснодар: Экоинвест, 2016. – 142 с.

Простите, не поверю, – ответил Воланд,
– этого быть не может. Рукописи не горят.
М. Булгаков. “Мастер и Маргарита”

Рукописи творів та інші мистецькі артефакти нетлінні тільки у світі художньої вигадки. Насправді, як відомо, вони горять і губляться, часом назавжди втрачаючись для сучасників і нащадків. Але буває і так, що через роки пильне дослідницьке око віднаходить вартісні тексти в надрах приватних і публічних архівів та книгозбірень, і вони стають помітною літературною подією вже зовсім іншої доби.

Понад сім десятиліть тому 1943 р. кубанський український письменник Олекса Кирий задумав видати збірник перекладів своєї покійної дружини Парасковії. Намір заледве міг бути реалізованим у щойно звільненому радянською армією Краснодарі, особливо якщо врахувати проскрибовані імена деяких авторів оригінальних текстів (О. Олесь, Г. Чупринка та ін.). Підготовлений ним машинопис із понад тридцятьма віршами нещодавно виявила в сімейному архіві внучка поета Консуелла Кирий. За її ініціативи та завдяки ґрунтовній редакторській та коментаторській роботі Віктора Чумаченка й побачив світ збірник “Украинская муза: Переводы из классической антологии”.

У короткому передньому слові Олекси Кирий та розгорнутій передмові упорядника окреслюється біографія Парасковії – “найпродуктивнішого кубанського перекладача того часу” (кінця XIX – початку XX ст.). Неперевершений знавець російської (гімназійна вчителька та коректор із тридцятилітнім стажем), під впливом чоловіка Парасковія опанувала і полюбила українську мову. Розпочавши з перекладів його віршів, згодом вона взялася і за твори інших українських поетів. Оригінальною основою пропонованого увазі читача збірника була знаменита поетична антологія “Українська муза” (1908); у виданні принагідно подано драматичну історію її побутування, а також біографію укладача, Олекси Коваленка.

Переклади Парасковії Кирий датовані 1910–1930 рр., за життя було опубліковано лише кілька. Як наголошує Віктор Чумаченко, її велика заслуга полягає у відкритті російському читачеві імен “другого і третього ряду української поезії”

(хоча чи цілком відповідне таке означення щодо А. Метлинського, М. Петренка, С. Руданського, М. Старицького, Я. Щоголева, В. Самійленка, П. Грабовського, О. Олесь, Г. Чупринки?). У виданні поряд подано дві версії кожної поезії: оригінальну і російськомовну. Зазвичай доробок авторів презентований одним-двома текстами, виняток становить Олекса Кирий із його кільканадцятьма віршами.

У розділі додатків читач може ознайомитися з віршами Олекси Кирий, присвяченими синові Олексію та дружині Парасковії, а також із їхнім листуванням. Спогади Консуелли Кирий “Помню... люблю... (из детских воспоминаний)” доповнюють портрети подружжя неповторними інтимними рисами, окреслюють перехрестя людських доль у контексті драматичної доби. Вирізняється й візуальний супровід видання – якісні світлини сім’ї Кириїв та сучасників, згаданих у тексті видань, персоналій і локацій, а також портрети українських поетів.

Художні, публіцистичні та епістолярні тексти, уміщені в книжці, увінчує коментар. У ньому помітне певне акцентування на кубанських мотивах у біографіях поетів; вичерпно репрезентуються знані й маловідомі постаті. Щоправда, певне застереження викликає використання, окрім низки авторитетних енциклопедій, покажчиків та електронних каталогів, “народної енциклопедії”, “Вікіпедії”, джерела з суперечливою репутацією. Здається також, що не зайвим було би доповнити коментар бодай децимою текстологічної інформації. Бо ж допитливого читача, окрім іншого, можуть цікавити питання про змістові та фізичні характеристики,

актуальне місце зберігання джерела публікації – машинопису Олекси Кирія.

У драматичний (трагічний) для україно-російських взаємин час, збірник “Украинская муза: Переводы из классической антологии” постає своєрідним об’єднавчим містком із минулого. Рецензована книжка з’явилася внаслідок замилювання уродженої росіянки Парасковії Кирій українською поезією, побожного схиляння перед небіжчицею-дружиною українського поета Олекси Кирія, любові та поваги до подружжя їхнього нащадка, а також професійної перейнятості улюбленою справою редактора. Тож доречним видається завершити огляд змісту цього видання на емоційній хвилі відповідної тональності – перлиною любовної лірики О. Олеся у перекладі Парасковії Кирій:

ЧАРЫ НОЧИ

Смеются, плачут соловьи
Бьют песней в грудь беспечно.
“Целуй, целуй, целуй ее...
Ведь молодость не вечна!

Ты не смотри, что будет там,
Измена иль забвенью,
Весна идет навстречу нам,
Лови весны мгновенья.

На миг единый заглуши
Тоску, мечты и горе,
Потоки собственной души
Ты влей в кипуче море.

И жизни миг скорей лови,
Чаруйсь и увлекайся,
И среди грез своей любви
Ты чувствам весь отдайся.

Смотри: уж вся земля дрожит
В объятьях пылкой ночи,
Цветам лист страстно шелестит,
Ручей траве воркочет.

Вот звезды светятся в воде.
Летят до туч туманы...
И льется аромат везде,
И вербы словно пьяны.

Отримано 13 вересня 2016 р.

Когда огонь в душе горит,
Лови его беспечность.
Гори! Ведь жизнь – единый миг,
Для смерти – бесконечность.

Чего же без движенья ты,
Когда поет весь свет?
Настрой же струны красоты,
Свершай весны банкет.

Иди ты смело в гости вновь
(Пусть песнь гремит, как грома)
На праздник радостный цветов,
Любви и снов, истома.

Все без возврата пропадет,
Что час возьмет, что люди,
Все смерть в объятья заберет,
Навек остынут груди.

Захочешь ты вернуть себе,
Как Фауст, дни былые,
Но боги не спешат к тебе,
Для нас они скупые”.

Смеются, плачут соловьи
Бьют песней в грудь беспечно.
“Целуй, целуй, целуй ее...
Ведь молодость не вечна!”

P.S. Редакція журналу “Слово і Час” вітає редактора і упорядника рецензованого видання, відомого кубанського науковця і краєзнавця, одного з найбільших популяризаторів регіональної україністики професора Віктора Чумаченка із шістдесятиліттям. Віктор Кирилович – організатор численних наукових конференцій, редактор низки фахових збірників, автор кількох десятків оригінальних історичних і літературознавчих публікацій, ґрунтованих на унікальних першоджерелах. Він один із плідних авторів “Енциклопедії сучасної України” та “Шевченківської енциклопедії”, редактор і упорядник творів Олекси Кирія і Федора Щербини.

Щиро бажаємо дорогому колезі-ювілярові здоров’я, терпіння й витримки, нових знахідок і відкриттів, цікавих дослідницьких та едиційних проєктів!

Дмитро Єсипенко
м. Київ

